

Utlåtande

Justitieministeriet

Ärende: Begäran om utlåtande med förslag till ändring i språklagen, 29.09.2014,. Utlåtande ges av SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder tillsammans med Finlands Svenska Handikappförbund (FSH). SAMS består av Förbundet De Utvecklingsstördas Väl, förbundet Finlands Svenska Synskadade, Svenska hörsselförbundet och Psykosociala förbundet,

Hänvisning: Begäran om utlåtande, ändring i språklagen, OM 3/58/2014

SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder (SAMS) och Finlands Svenska Handikappförbund (FSH) tackar för möjligheten att ge utlåtande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring i språklagen. SAMS och FSH ger sitt utlåtande, eftersom reformen är av betydelse för svenskspråkiga personer med funktionsnedsättning och deras närstående.

Enligt WHO beräknar man att omkring 15 % av den totala befolkningen har någon form av funktionsnedsättning. Om man dessutom beaktar personer med långvarig psykisk ohälsa finns det cirka 45 000 personer som behöver någon form av service för personer med funktionsnedsättning på svenska i Finland.

En enspråkig kommun kan enligt förslaget bli tvåspråkig på begäran av kommunfullmäktige, genom ändring enligt förordning av statsrådet, även om kommunens språkliga ställning innan dess har bestämts för en tioårsperiod enligt statsrådsförordningen. För att därigenom få statsandelar som annars skulle förloras.

I bakgrunden till förslaget om ändring av lagen, finns ändring av bestämmelserna för statsandelarna, gällande enspråkiga kommuner. Enspråkiga kommuner får nu höjda statsandelar gällande merkostnader som orsakas av de skyldigheter som finns genom lag om att ordna

förskoleundervisning samt grundläggande utbildning exempelvis på svenska om det är det andra nationalspråket. Enligt lagen om ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice (676/2014) tas inte längre hänsyn till merkostnader orsakade av sådan verksamhet i bestämmelserna gällande statsandelarna från och med den 1.1.2015.

Tolkningspraxisen enligt grundlagsutskottet anser att de viktigaste syftena gällande statsandelssystemet är att garantera alla kommuner, oberoende av skillnader gällande förhållanden samt inkomstunderlag, möjligheter att klara sina lagstadgade uppgifter (GrUU 16/2014 m.fl.).

Det skall säkerställas att svenskspråkiga får service, dagvård, utbildning, lagstadgade tjänster, med mera på svenska. Den föreslagna lagförändringen och nuvarande 5 § språklagen, säkerställer inte att svenskspråkiga får det i praktiken, varken nu eller efter lagändringen. Det är oerhört viktigt att det finns lagstiftning som säkerställer ovan nämnda saker.

Rekryteringen av svenskspråkig personal till tjänster underlättas inte, genom att det krävs att en kommun skall vara tvåspråkig, för att språktillägg skall beviljas. Detta hjälper inte att trygga rätten att använda svenska språket. Det viktiga är att förändra lagstiftningen så att den verkligen ger möjlighet för kommunerna att trygga den enskilda individens rättighet att använda det svenska språket.

Det viktigaste syftet med den språkliga indelningen enligt 5 § i språklagen är att kommunerna har faktiska möjligheter att trygga den enskilda individens rättsliga ställning. Om en kommun ser sig föranledd att ändra sin språkliga status av ekonomiska orsaker så uppfylls inte längre syftet med denna bestämmelse.

Krav på att upprätthålla rätten till att använda svenska

Rätten att få använda sitt eget språk är central inom alla områden.

Europarådets ministerkommitté har påpekat att Finland skall trygga tillgången till och möjligheten att få svenskspråkig service, tjänster med mera av god kvalitet. Det har visat sig att rätten till service, tjänster med mera på nationalspråken inte uppfylls för svenskspråkiga personer med behov av service, tjänster med mera i åtminstone några av landets tvåspråkiga kommuner och städer. I en rapport gjord

av STAKES 4/2008 "Omakieliset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut kaksikielisissä kunnissa - Social och hälsovårdstjänster på eget språk i tvåspråkiga kommuner" konstateras det att kommunikationen utgör en viktig del av servicen. I statsrådets berättelse om språklagstiftningen både 2013, 2009 och 2006 konstateras det att behovet av service på eget modersmål är stort. Det konstateras också att många insatser har gjorts men att det fortfarande finns förbättringsområden. Av berättelsen framgår det att missförhållanden oftast beror på bristen på personal och deras icke tillfredställande språkkunskaper. Något som vi också informerats om via kontakten med användare. Inom tredje sektorn har det också konstaterats att det råder brist på information på svenska. Därför behöver de språkliga rättigheterna garanteras och fastställas ytterligare. Därför föreslår vi att lagen om statsandelar för kommunal basservice (676/2014) och språklagstiftningen skall förändras så att svenskspråkiga personers rättigheter att använda svenska språket i samhället tryggas och att de får den service och vård de har rätt till.

Vårt ställningstagande

Vi anser att nuvarande lagförslag leder till ett motstridigt budskap, gällande de verkliga språkliga förhållandena och möjligheterna i en del kommuner samt att de svenskspråkigas språkliga ställning i landet riskerar att försvagas. Alternativt att de svenskspråkiga kommunerna ställs i en ogynnsammare ställning, än de finskspråkiga kommunerna, på grund av att merkostnader inte längre ersätts. Vi ställer oss tveksamma till att denna lagändring är i linje med den tolkningspraxis som grundlagsutskottet fastställt.

Vi föreslår en förändring av lagen om statsandelar för kommunal basservice (676/2014) och språklagstiftningen, så att svenskspråkiga personers rättigheter att använda svenska språket i samhället tryggas och att kommunerna har även faktiska möjligheter till att uppfylla de skyldigheter de har enligt grundlagen och annan lagstiftning.

Den rättsliga ställningen för personer med funktionsnedsättning och deras närstående och svenskspråkiga personer i Finland äventyras i och med lagförslaget, eftersom kommunernas ekonomiska ställning blir avgörande och inte individernas rättssäkerhet, vilket också inkluderar de negativa följder som kan uppstå för svenskspråkig personal på grund av att kommunens språkliga status ändras eller att det inte finns de resurser i de kommunerna som behövs för att på ett likvärdigt sätt betjäna de båda språkgrupperna, vilket i praktiken är ett omvänt problem i

flera av de tvåspråkiga kommunerna med finska som majoritetsspråk. Bland annat finns det i praktiken ingen svenskspråkig service för svenskspråkiga personer med funktionsnedsättning i Åbo inom handikappservicen och därmed känner sig dessa personer tvingade till att godkänna enbart finskspråkig service för att inte hamna i en ogynnsammare ställning än stadens finskspråkiga personer med funktionsnedsättning.

Vi anser att det är nödvändigt med en ändring av lagen om statsandel för kommunal basservice (676/2014), så att enspråkiga kommuner i Finland har även i praktiken möjlighet att fullfölja de språkliga förpliktelser som finns både enligt grundlag och även övrig lagstiftning.

Tor Wernér
Ordförande,
SAMS - Samarbetsförbundet
kring funktionshinder

Sakkunniga: Cecilia Magnusson, SAMS, juridisk ombud, VH och Ulrika Krook, SAMS, juridiskt ombud, VH, jur.mag.,